

Boldog barátságaink

2020.04.23. MAB, Mihályi Helga

A társas kapcsolatokról

- Mindennapi életünk legnagyobb részét társas közegben töltjük. Ezek a személyközi kapcsolatok nagyon sokfélék lehetnek, néhány ezek közül a legtöbb kultúrában megtalálható:
- a barátság,
- a házastársi kapcsolat,
- a gyerek-szülő viszony,
- a testvérekkel és egyéb rokonokkal való kapcsolataink,
- a munkakapcsolatok,
- a szomszédi viszony.

A társas kapcsolatok pszichológiai alapjai

1. A **szociobiológiai megközelítés** szerint a kapcsolatok elsődleges célja a génjeink továbbadása, fennmaradásuk elősegítése. Az elmélet bevezette a *reciprok altruizmus* fogalmát.
2. A **megerősítés- és csereelméletek** a reciprok altruizmushoz hasonlóan feltételezik egyfajta számító attitűd meglétét a kapcsolatokban, azonban ez ráadásul tudatos is.
3. A **szocializációs- és tanuláselméletek** a kapcsolatok tanult jellegét, a kapcsolatok szabályainak elsajátítását emelik ki.

A társas kapcsolatok általános jellemzői

A személyközi kapcsolatok jellemzése számos dimenzió mentén történhet:

1. a kapcsolat célja;
2. a szabályok;
3. az együtt töltött időben végzett tevékenységek;
4. a kötődés formája és erőssége;
5. a kapcsolatokról vallott elképzelések és hiedelmek;
6. a kapcsolatok kialakításához és megőrzéséhez szükséges készségek.

A barátságot a többi személyközi kapcsolattól általában egyedülálló önkéntessége és kevésbé intézményesült volta mentén különböztetik meg.

A barátság

- A barátság az egyik legfontosabb és talán legrejtélyesebb emberi érzés.

„Mint az élet balzsama, olyan a jó barát; akik az Urat félik, találhatnak ilyen. Aki az Urat féli, abból jó barát lesz, mert amilyen ő maga, olyan a barátja is.” (Sirák könyve)

„A barátság nem kevesebb, mint valamennyi isteni és emberi dolognak jóakarattól és szeretettől áthatott egybecsengése. Nem is tudom, adtak-e a halhatatlan istenek valami ennél kiválóbbat, a bölcsesség kivételével.” (Cicero)

„Nincs emberi kapcsolat, mely megrendítőbb, mélyebb lenne, mint a barátság. [...] Nincs titkosabb és nemesebb ajándék az életben, mint a szűkszavú, megértő, türelmes és áldozatkész barátság. S nincs ritkább. A barátság szolgálat, erős és komoly szolgálat, a legnagyobb emberi próba és szerep.” (Márai)

A barátság

- A barát szerepe és helye a személyes kapcsolatok „hierarchiájában” a történelmi korokban változó.

Arisztotelész „Nikomakhoszi etikájában” a barátság három formájáról ír, ahol a két leggyakoribb forma a kellemességen és a hasznosságon alapuló szeretet. A barátság harmadik formájának, amelyben a másik kettő is magába foglaltatik, az igaz barátságot, azaz a jó emberek barátságát nevezte.

„Tökéletes viszont az erkölcsileg jó és az erényben egymáshoz hasonló emberek barátsága. Ezek egyformán kívánják egymás javát, és pedig csupán azért, mert mind a ketten jó emberek – már önmagukban véve is. [...] Mert a jó emberek önmagukban véve jók, és egymás számára is hasznosak. De éppúgy kellemesek is egymás számára, mert a jó emberek önmagukba véve is és egymás számára is kellemesek. [...] Természetes, hogy az ilyen barátság ritka, mert hiszen ilyen ember kevés van.”
(Arisztotelész)

A barátság

- A modern kort megelőző időkben a baráti kapcsolat a férfiak közötti viszony volt.

A barátság tartalma ennek ellenére nem volt híján azoknak a jellemzőknek, melyeket ma egyértelműen femininnek tekintenek: tele volt szenvedéllyel, egymás iránti erős elkötelezettséggel, intim feltárulkozással.

- A barátság modernizációja fő előmozdítójának az ipari forradalommal bekövetkezett társadalmi változások, az individualizmus elterjedése és a társas rendszerek demokratizálódása tekinthető.

Ez az a kor, amikor az intimitás olyan mértékben jelen van a női baráti kapcsolatokban, hasonlóan az ókor férfibarátságaihoz, hogy számunkra összerosódhat a homoerotikával. Ez főleg annak volt köszönhető, hogy a kor hagyományainak megfelelően a házasságban ez az érzelmi töltet csak a legritkább esetben volt jelen.

A barátság

- A XX. századdal, a koedukáció elterjedésével az ellenkező neműek találkozása mindinkább lehetővé vált, a randevúzás elfogadott és gyakori időtöltés lett a fiatalok életében, ami a párok izolálódásához és a páros aktivitások uralmához vezetett. Ez az átrendeződés elvette az időt és energiát az azonos nemű baráti kapcsolatokról.
- A 20. században a barátságról írt esszék és tanulmányok a klasszikus, ókori barátságélményét szem előtt tartva szomorúan állapítják meg az „igaz barátság” háttérbe szorulását.

„Ahhoz képest, hogy az utóbbi száz év alatt mi került szóba, a barátságról való hallgatás egészen különös. [...] Az antik világban senki sem feledkezett meg róla. [...] Az ok inkább az, hogy a barátság klasszikus kapcsolat, s a mai ember a klasszikus kapcsolathoz kicsiny.” (Hamvas)

A barátságok mintázata

- A kapcsolat kezdeti fázisában szükség van a rendszeres interakcióra, ha máshol nem, legalább egy virtuális térben – nem feltétlenül kell a fizikai **közelség**, elegendő, ha elég sokszor látjuk a másikat.
- Barátválasztásunkban már legkisebb korban is **preferáljuk a hozzánk hasonlókat**, hiszen ők azok, akikkel hasonló valóságértelmezést tudunk kialakítani, vagyis megerősítjük egymás világképét. Hasonló emberek hasonló közegben mozognak – életkor, nem, társadalmi-gazdasági tényezők, attitűdhasonlóság, viselkedésbéli hasonlóság, érték- és személyiségbéli hasonlóság, a kognitív struktúra hasonlósága.
- A vonzalom kialakulásának másik jelentős magyarázati lehetősége az egymást kiegészítő jellemzők elve, a **komplementaritás**.

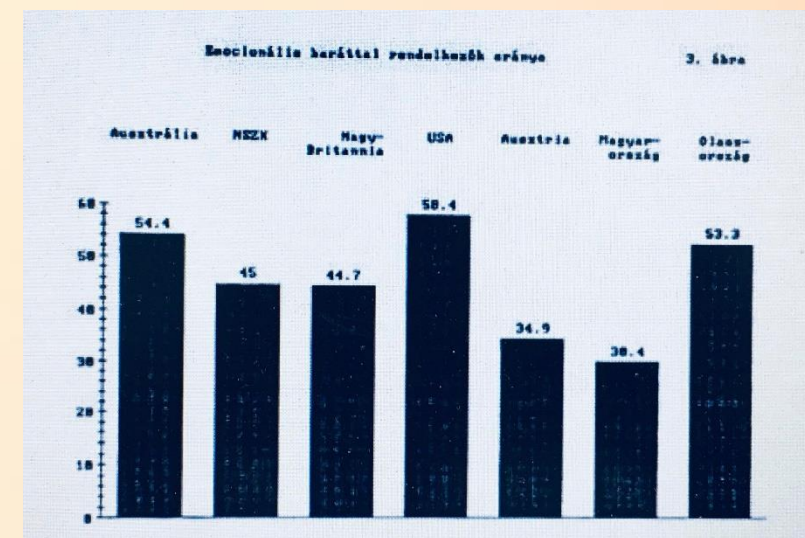
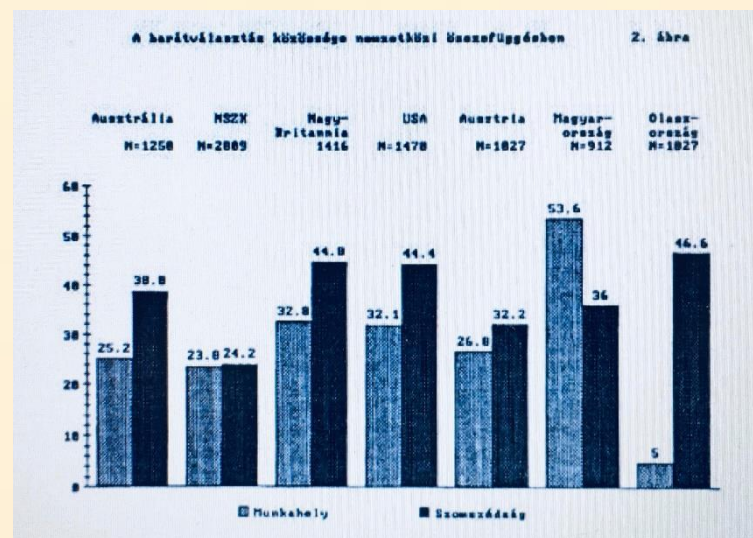
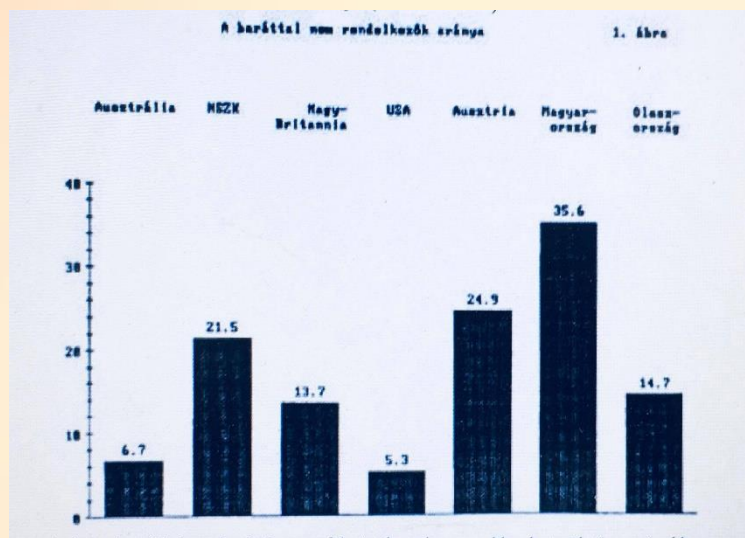
Barátságok az empirikus adatok tükrében – TÁRKI, 1986

Országos reprezentatív minta - 912 fő, Utasi Ágnes.

- Kinek nincs barátja?
 - a minta több mint harmada senkit nem tudott megnevezni (35,6%).
 - a képzettségi kategóriák metszetében vannak legnagyobb különbségeket – alacsonyan iskolázottak (64,5%), egyetemi végzettségűek (9,4%)
 - alig mérsékeltebb egyenlőtlenség regisztrálható az életkor-csoportok metszetében – 55 év felettiek (55,9%), a legfiatalabbak (9,6%)
- A barátválasztás domináns közösségei: iskola, szomszédság, munkahely

Barátságok az empirikus adatok tükrében – TÁRKI, 1986

- A barátválasztás szembetűnő magyar sajátosságai:

Barátságok az empirikus adatok tükrében – TÁRKI, 1993, 1997

Országos reprezentatív minta – 4776 fő, 2845 fő, Magyar Háztartás Panel

- Hány barátja van?
 - a megkérdezettek 1993-ban átlagosan 7,1, 1997-ben 4,5 barátot említettek
 - 1993-ban válaszadók egyötödének, 1997-ben csaknem egyharmadának nem volt egyetlen barátja sem
 - nemek szerinti felbontásban a férfiak barátainak átlaga 5,6, míg a nőké 3,6 fő
 - az életkor növekedésével a barátok száma fordítottan arányos: 1997-ben a 16 és 25 év közöttiek átlagosan 8,3, a 36 és 45 év közöttiek 4, a 76 évnél idősebbek 2,1 barátot említettek
 - az iskolázottság emelkedésével nő az egyének barátainak száma: a nyolc osztálynál kevesebbet végzettek átlagosan 2,2, a felsőfokú végzettségűekre 5,2 barát jut

Barátságok az empirikus adatok tükrében – TÁRKI, 1993, 1997

- Hány barátja van?
 - a barátok száma nem tér el nagymértékben a megkérdezettek családi állapota szerint
 - minél jobb anyagi helyzetben van valaki, annál több a barátja
 - a rokonok és barátok aránya az urbanizáció fokának növekedésével tolódik el a barátok javára
 - az adatok nem mutatnak jelentős különbséget a cigányok és nem cigányok barátainak számában

Az 1997-ben a „hány barátja van?” kérdésre választ adott megkérdezettek 42 százaléka említett kevesebb barátot, mint 1993-ban. A megkérdezettek 61 százaléka tudott mindkét vizsgált évben legalább egy barátot megemlíteni. 1993-hoz képest 12 százalékkal nőtt azon megkérdezettek száma, akiknek nincs egyetlen barátja sem.

Barátságok az empirikus adatok tükrében – TÁRKI, 2000,

Országos reprezentatív minta – 3816 fő, Háztartás Monitor

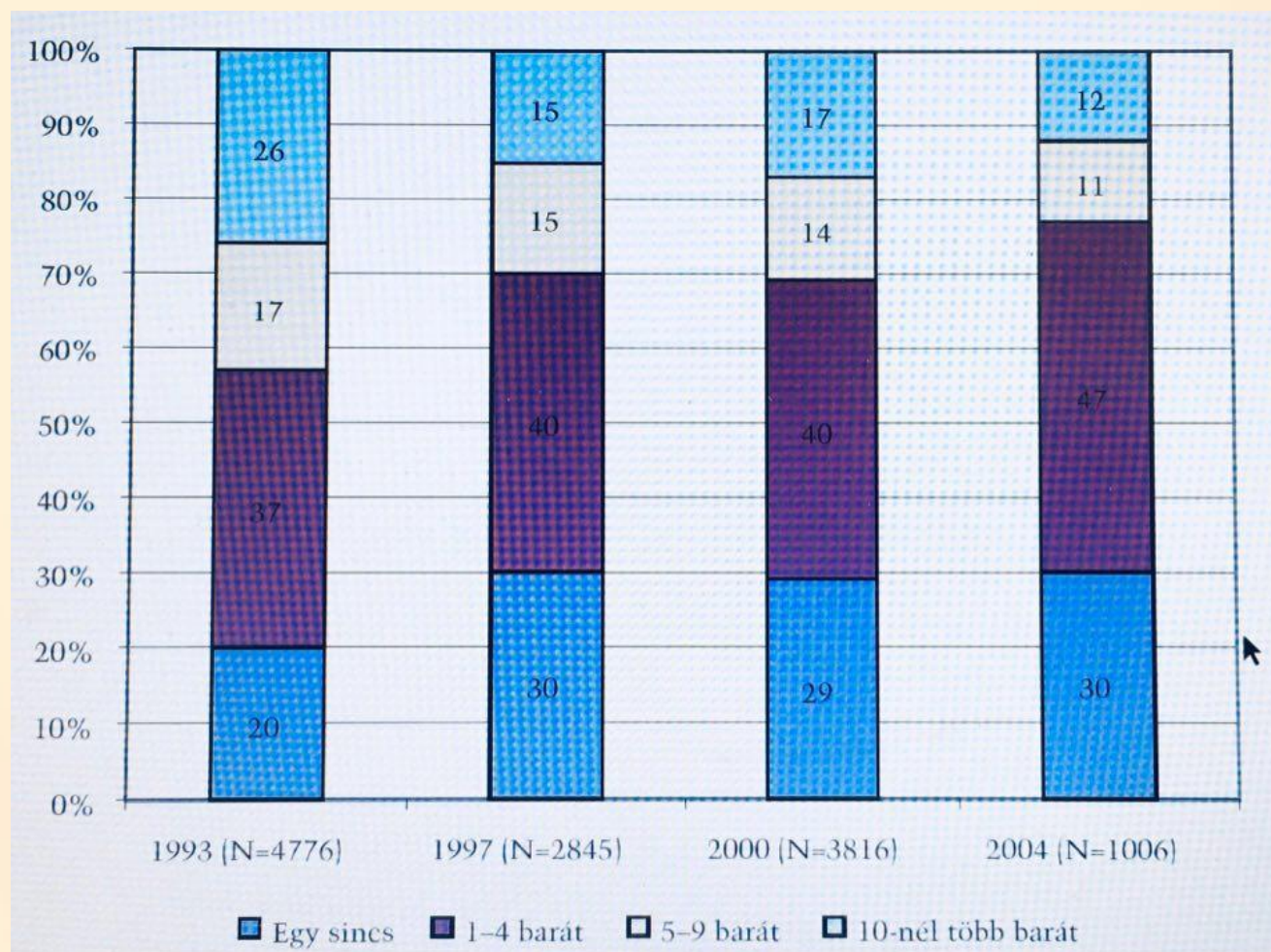
- 2000-ben a megkérdezettek átlagosan 5,4 barátot említettek: a férfiak átlag 6,9, a nők átlag 4,2 barátot. A férfiak negyedének, a nők harmadának nem volt barátja a válaszok szerint.
- Ez arra utal, hogy a barátok számának a kilencvenes évek közepén az MHP vizsgálatokban regisztrált jelentős csökkenése és a barátokat nélkülözők arányának emelkedése megállt.

Barátságok az empirikus adatok tükrében – TÁRKI, 2004

Kapcsolathálózati és migrációs kutatás – 1006 fő, TÁRKI

- Csökkent a barátok száma, átlag 4,2 barátja van a megkérdezett felnőtt lakosságnak.
- Mintha valamilyen átrendeződés zajlott volna: körülbelül annyival nőtt meg azoknak a száma, akiknek viszonylag kevés, 1–4 barátjuk van, amilyen arányban csökkent az 5–9 vagy a 10 és annál több baráttal rendelkezők aránya. Így, noha a barátokat teljesen nélkülözők aránya nem csökkent tovább, a kapcsolathálózatok tágassága, terjedelme igen.

Barátságok az empirikus adatok tükrében - összehasonlítás

Barátságok az empirikus adatok tükrében – Albert, Dávid, 2002

Családi adatbázis, Veresegyház - „gyerekadatbázis”, (244 fő 15-20 éves) és a szüleik, a „felnőttadatbázis”, amely (432 fő)

- **Az eredmények** a barátok számát tekintve tendenciájában (nem, iskolai végzettség és kor) hasonlóak az országos adatokhoz, arányaiban ugyanakkor eltérnek tőlük. A szülők csoportjában jóval alacsonyabb azoknak az aránya, akiknek nincs barátja (17 százalék versus az országosan mért 32 százalék). A családi adatbázisbeli felnőtteknek átlag 4,8 barátja van, országosan az átlagos barátszám 4,1.

Barátságok az empirikus adatok tükrében – Albert, Dávid, 2002

- **A barátság** - mennyire értenek egyet bizonyos, a barátságról általában elhangzó köznapis kijelentésekkel A táblázatból jól látszik, hogy a barátság önmagában mindenki számára nagyon fontos, a megkérdezettek nagy többsége hisz a barátság intézményében.

1. táblázat. A barátságra vonatkozó kijelentések a két csoportban (%)

	<i>Egyetértők aránya</i>	
	<i>Fiatal</i> (N=244)	<i>Szülő</i> (N=432)
1. Az igaz barátság egy életre szól.	89	86
2. A barátság egy olyan kapcsolat, amire lehet építeni.	74	87
3. A barátság minden más kapcsolatnál fontosabb.	36	12
4. A barátok elvonják az ember idejét a családi élettől.	14	20
5. A barátság a fiatalok dolga, később ez már nem lényeges.	5	14*
6. Ha az embernek saját családja van, már nincs szüksége barátokra.	3	14,5

Barátságok az empirikus adatok tükrében – Albert, Dávid, 2002

- „**Kit nevez Ön barátnak?**” - kiderült, hogy a barátság nem feltétlenül csak a barát címkével ellátott kapcsolathoz kötődik: barátság lehet két testvér vagy férj és feleség között is, kifejezve a testvéri és házastársi köteléknél erősebb és bizalmasabb kapcsolatot.

„A barátság nekem a feleségemet jelenti.” „...nekem férjemet.”

„Elég a feleség, nem kell barát.”

„Olyan szintű kapcsolat, ami közeli testvéri kapcsolathoz hasonlítható.”

„Több, mint a testvér.”

676 ember közül mindössze 14 olyan válaszoló akadt, aki nem felelt a kérdésre. Az emberek erre a kérdésre akkor is válaszoltak, ha egyébként egyáltalán nem említettek meg barátot - 660 db kijelentés.

Barátságok az empirikus adatok tükrében – Albert, Dávid, 2002

1. A barát tulajdonságai:

„Megbízható, őszinte”; „aki jóban-rosszban segítőképz”; „családszerető”; „önzetlen; „hasonló gondolkodású, tudjuk egymást segíteni” ; „megértő, jó fej” .

2. A barátság, mint kapcsolat:

„Ez olyan lehet, mint a szerelem.” „Egy olyan bizalmi kapcsolat, ami feltétlen bizalmat jelent, és egy belső kényszert a segítségre és a segítségadásra.” „A barátság mély kapcsolat. Egy szellemi azonosság. Politikai beállítottság azonos.”

3. A barátság funkciója:

„Nekem a barátság: amikor elmondjuk a családi problémáinkat.” „A barátság az mindent jelent a számomra.” „Akivel sulis után is találkozunk.”

Barátságok az empirikus adatok tükrében – Albert, Dávid, 2002

Általánosságban elmondható, hogy a fiatalok barátságjellemzése árnyaltabb és a barátságra vonatkozó kijelentések többsége magasabb arányban fordul elő körükben, mint a felnőttek között. Átlagosan is több szempontot említettek: a felnőttek kijelentéseiben átlag 2,03, a fiatalokéban átlag 2,54 kifejezés szerepelt.

3. táblázat. A barátság jellemzői: a barátság leírására használt kódrendszer, a leggyakrabban előforduló szavak és szófordulatok megoszlása a fiatal- és a szülőmintában (%)

	<i>Fiatal</i> (N=242)	<i>Szülő</i> (N=418)
1. Teljesség/állandóság ³⁰	53	43
2. Támasz / számítani lehet rá	32	30
3. Beszélgetés (meg lehet beszélni, el lehet beszélgetni)	28	15
4. Segít / segítőkész a bajban (ha kell)	25	16
5. Bizalom/megbízható	23	13
6. Meghallgat ³¹	16	16
7. Kölcsönösség – barátság mint oda-vissza kapcsolat ³²	14	17
8. Megértő / együtt érző	10	5
9. Szórakozás / közös hobbi	8	2
10. Negatív – valami NEM ³³	6	8
11. Azonos gondolkodás, illik hozzá, közös szellemiség, közös téma	6	3

Barátságok az empirikus adatok tükrében – Albert, Dávid, 2002

- **Barát/barátnő** - kinek mit jelent, és mit nem jelent magyarul a barát szó? Eltérő használata és értelmezése nemcsak a társadalom különböző csoportjai között érhető tetten, hanem egy ember életének különböző életszakaszaiban is.

6. táblázat. A barát és barátnő szavak jelentésbeli különbsége a fiatal- és a felnőttmintában nemek szerint (%)

<i>A különbség meghatározása</i>	<i>Felnőtt</i>			<i>Fiatal</i>		
	<i>férfi</i>	<i>nő</i>	<i>teljes</i>	<i>teljes</i>	<i>fiú</i>	<i>lány</i>
Szexuális/szerelmi kapcsolat	39	22	30	39	40	37,5
Nembeli különbség – a nőnek barát-nője van, a férfinak barátja	19	40	30	27	23	32,5
Minőségbeli különbség: „másképp beszél”, „barátnővel őszintébb”	33	31	32	28	30	26
Kategorikus kijelentés: „a nemek között nincs barátság”	3	2	2	1	1	–
Nincs meghatározva	6	5	6	5	6	4
Összesen	100	100	100	100	100	100

Barátságok az empirikus adatok tükrében – F. Lassú Zsuzsa, 2004

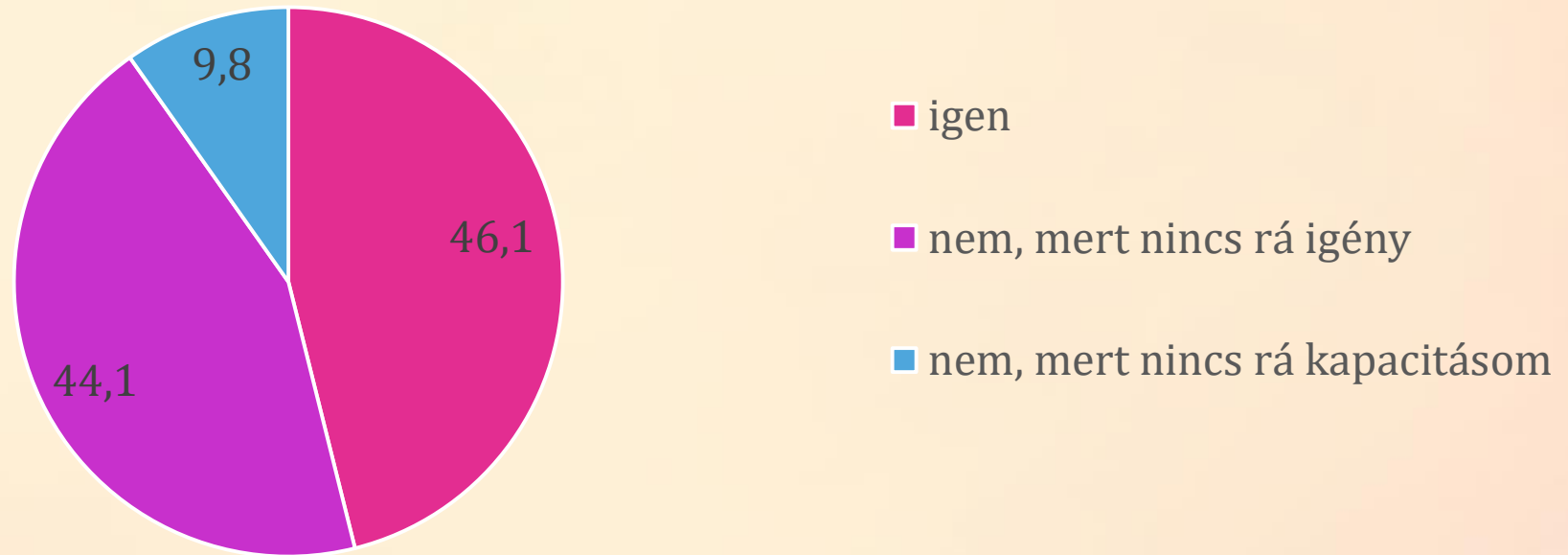
Barátok és barátnők - barátságtípusok:

1. Változatosan aktív barátságnak (25,5%).
2. Intim, támogató expresszív barátság (51,5%) - leginkább beszélgetéssel töltik az időt.
3. Hedonista barátság (8,4%) - legfőbb tevékenységnek a közös evés, ivás, főzés számít.
4. Instrumentális buli- és sportbarátság (14,6%) - nagyobb társaságban bulizással és szórakozással töltik közös idejük legnagyobb részét, valamint kiemelkedik náluk a sportolással és játékkal töltött idő is.

Versengés a barátságban: szexuális, karrier, sport, anyagi javakért történő, társas elfogadottságért zajló, intellektuális.

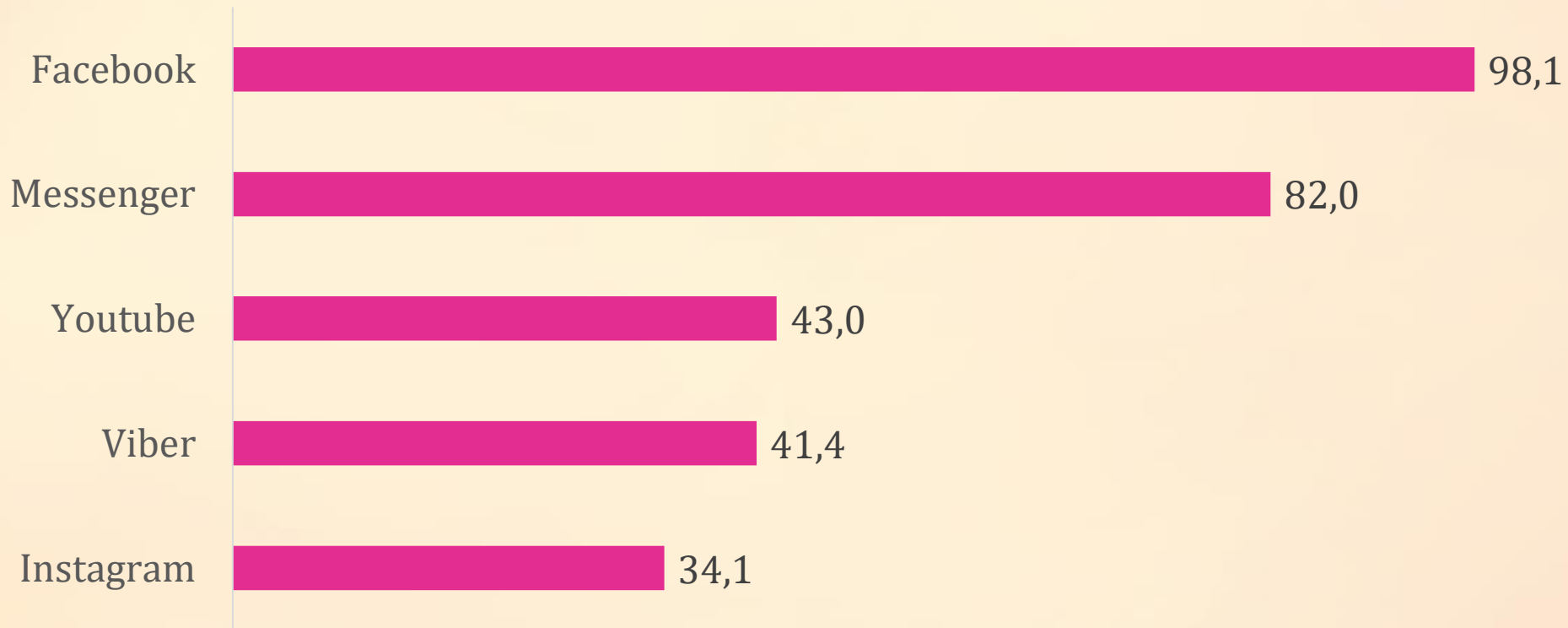
Barátságok a koronavírus idején

Besegít-e a külön háztartásban élő
rokonoknak/barátoknak/ismerősöknek? (%)

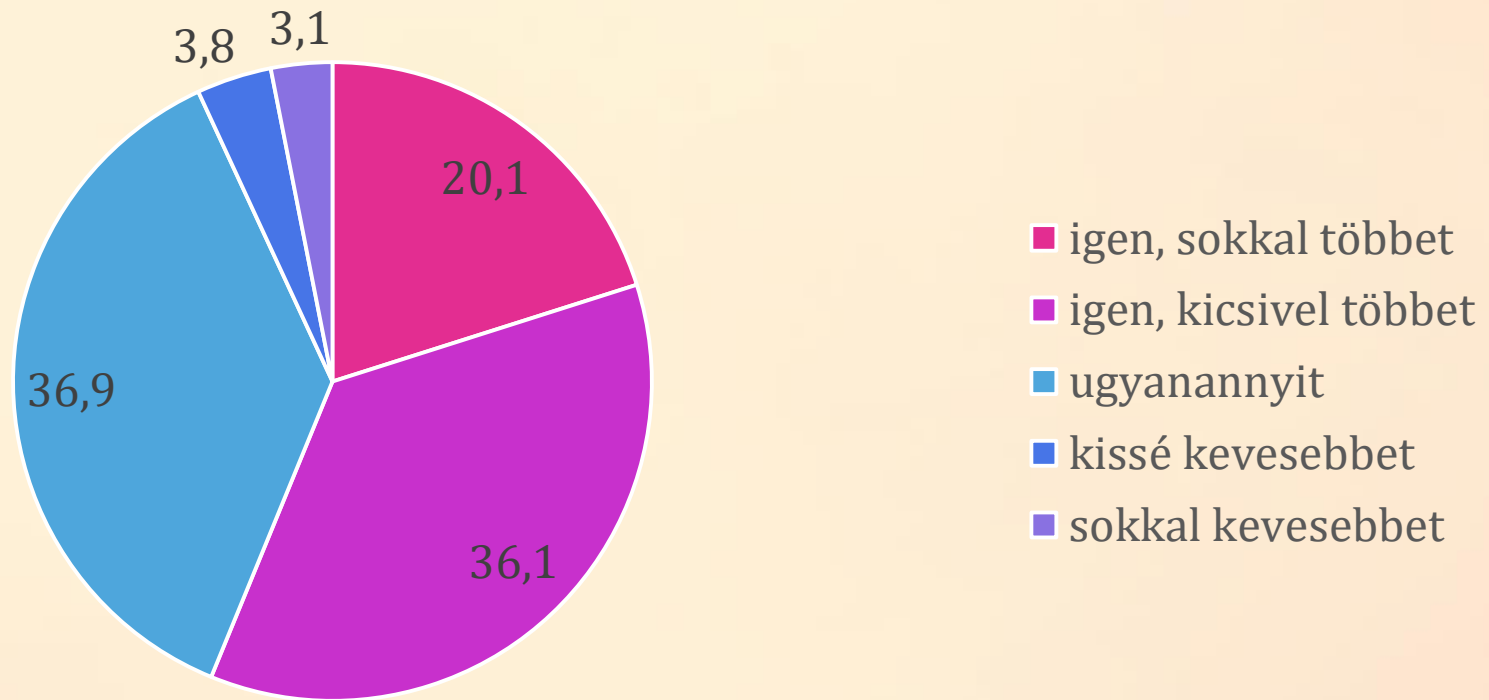
Barátságok a koronavírus idején

Melyik online közösségi média platform tagja? (említés %)

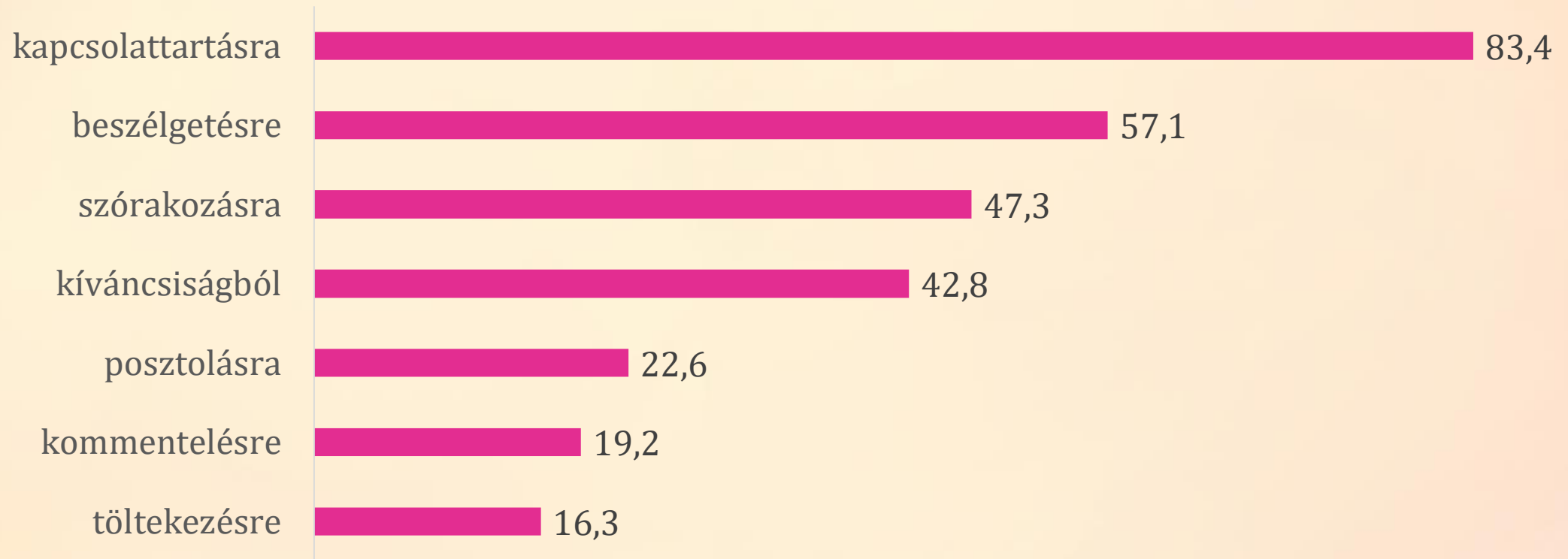
Barátságok a koronavírus idején

Több időt tölt ezeken a felületeken, mint a járvány előtt? (%)

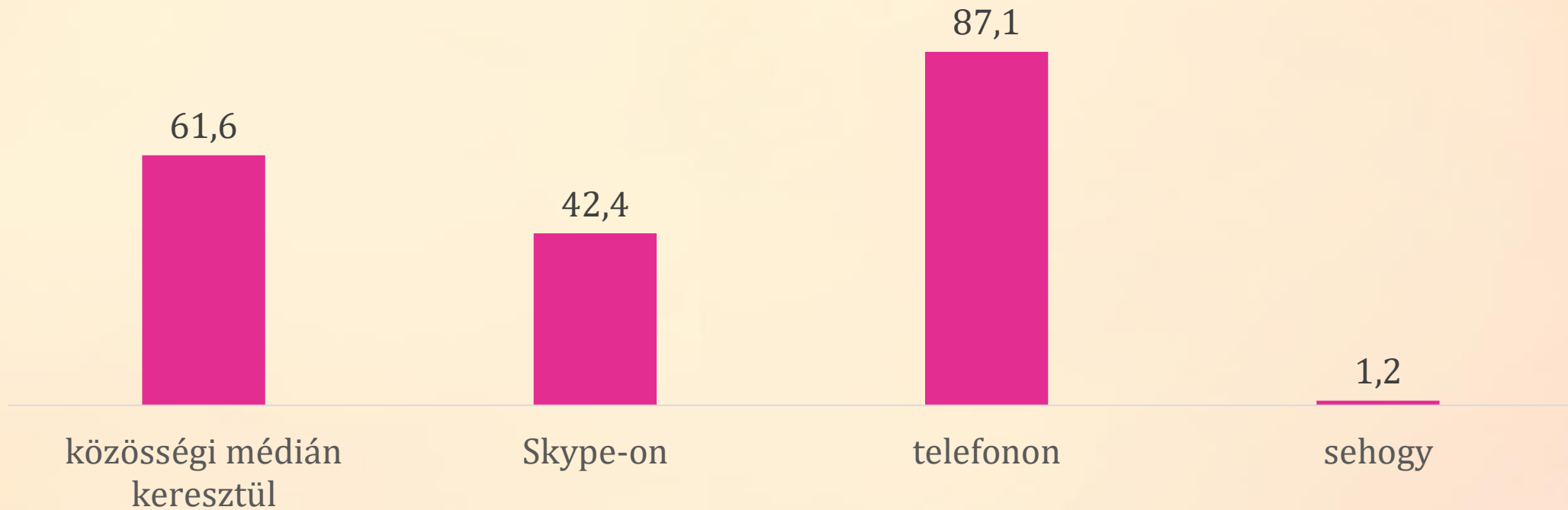
Barátságok a koronavírus idején

Mire használja ezeket a felületeket? (említés %)

Barátságok a koronavírus idején

Hogyan tartja jelenleg a kapcsolatot a rokonokkal/barátokkal? (említés %)

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET ☺
VIGYÁZZANAK MAGUKRA!